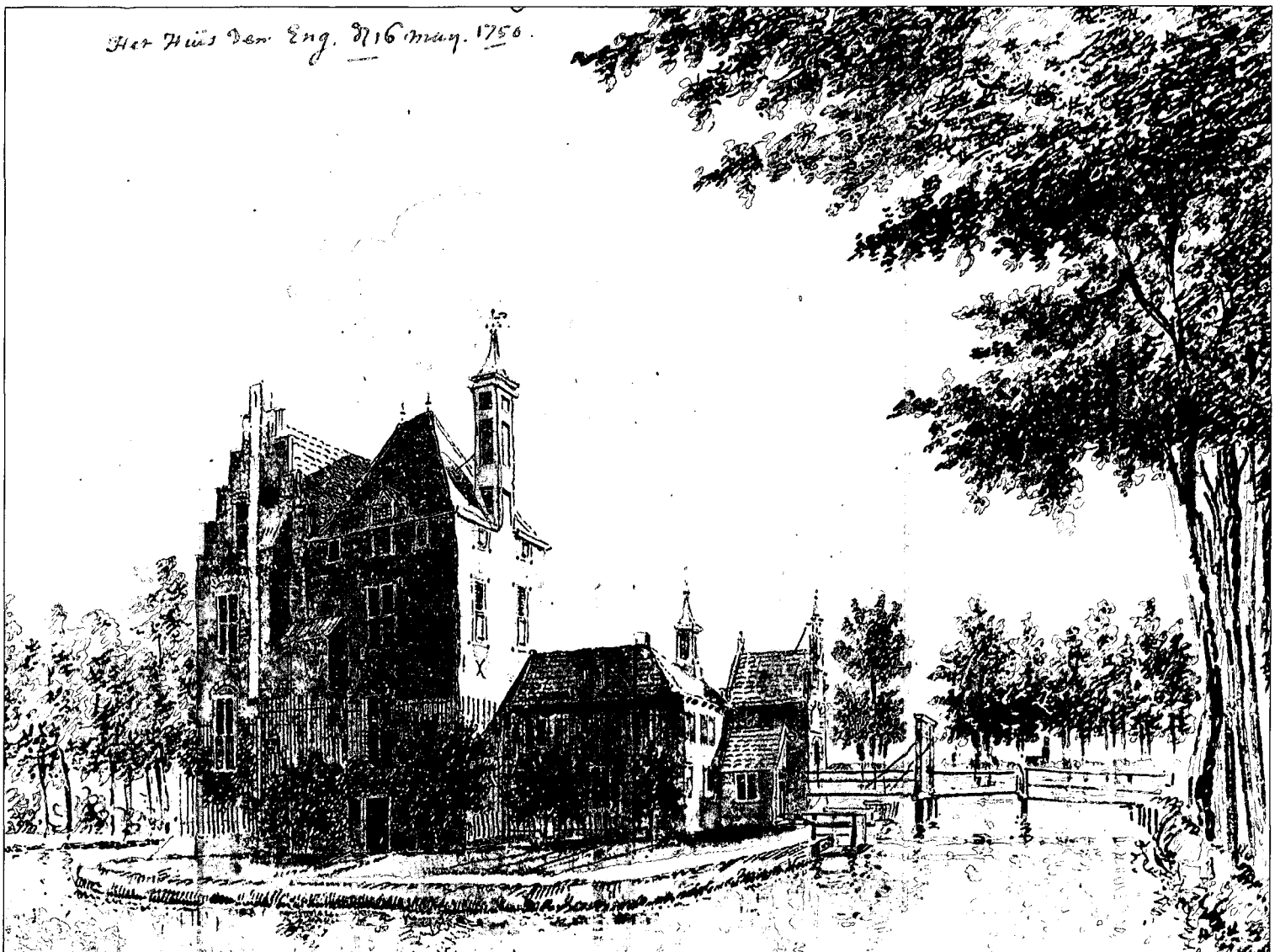

Authenticiteit monumenten in gevaar

De toekomst van de kastelen Den Engh, Nyevelt en De Haar

Dit najaar vond op uitnodiging van de gemeente Utrecht een bespreking plaats met geïnteresseerden over behoud en toekomst van de resterende bebouwing van de Ridderhofstad Den Engh te Vleuten. Herbestemming is een goed idee maar wel met respect voor de oorspronkelijke functie.

Geschiedenis

De Ridderhofstad Den Engh dateert uit de 14de eeuw en de oudste afbeelding van het huis is van C. Specht uit 1698. Naast een op het kasteleiland gebouwd huis (dat in 1896 geheel

werd afgebroken) ligt ten zuiden van het nog steeds bestaande kasteleiland de rechthoekige omgrachte voorburch. Op het voorplein bevindt zich een boerderij, vermoedelijk gebouwd omstreeks 1630. In 1910 werd deze

Gravure van Kasteel Den Engh uit 1750. Foto's uit fotoarchief Historische Vereniging Vleuten, De Meern, Haarzuilens.

boerderij herbouwd, met mestschuur, koestal en varkenshokken. Veel van de oude bebouwing werd bewaard, evenals het aan de westzijde staande langgerekte koetshuis, dat waarschijnlijk uit het einde van de 18de eeuw dateert.

Huidige situatie

Dit gehele unieke historische complex is thans gelegen in het gebied van de Utrechtse Vinex-

locatie 'Leidsche Rijn' (met de bouw van 30.000 woningen, ofwel 100.000 inwoners), in het toekomstige 'Rijnsche Park', op de grens tussen Vleuten (gemeente Utrecht) en de nieuwbouwwijk Terweide (3500 woningen), aan de A2, tegenover Lage Weide. Het complex werd reeds een vijftal jaren geleden door de gemeente aangekocht en staat sindsdien leeg (althans slechts bewoond door anti-krakers) en wordt niet onderhouden! De onderhoudstoestand gaat zienderogen achteruit.

Toekomstplannen

Door de gemeente wordt nu gezocht naar een bestemming. Vandaar bovengenoemde door de gemeente georganiseerde bijeenkomst. De gemeente denkt erover het complex een publieke culturele bestemming te geven en heeft een vijftal plaatselijke verenigingen uitgenodigd een plan te maken. Dat plan werd op de bijeenkomst gepresenteerd en bestaat uit het voorstel de bebouwing zodanig aan te passen, dat de bedoelde verenigingen daar hun activiteiten kunnen uitvoeren. Daarnaast wil de gemeente er een horeca-gelegenheid in opnemen.

Op zich is er niets op tegen om op deze wijze een goede bestemming voor het complex te vinden. Maar dan moet de bedachte bestemming mogelijk zijn, zonder aantasting van de monumentale en historische betekenis van het complex.

Echter, de gedachte dat zoveel verschillende bestemmingen aan het complex gegeven kunnen worden, is strijdig met het behoud van het authentieke karakter van het monumentale complex. Want om de diverse functies mogelijk te maken, wordt de structuur van het geheel ernstig aangetast. Door de vele functies zal het complex veel publiek aantrekken, zodat de aanvoerweg (de Enghlaan, een smal weggetje, de oorspronkelijke oprijlaan van het kasteel met aan weerszijden fruitbomen) aangepast zal moeten worden; er zal een parkeerplaats moeten worden aangelegd; om alle functies een plaats te geven zullen nieuwe opstallen moeten worden gebouwd. Om het hoofdgebouw voor al deze functies geschikt te maken, zal het interieur volledig moeten worden gewijzigd.

Alternatief voorstel

Indien een dergelijke bestemmingswijziging doorgang zal vinden, blijft er van de authenticiteit van dit unieke complex niets over. Behoud ervan heeft dan in feite geen zin, omdat het verbouwde complex dan ook niet optimaal geschikt is voor de nieuwe bestemmingen. Altijd zullen bepaalde compromissen moeten worden gesloten.

In feite is dan ook niemand echt tevreden: de monumentenfreaks niet, omdat het monument fundamenteel is aangetast en de nieuwe gebrui-

De boerderij op het voorplein van Den Engh uit 1630, en verbouwd in 1910.

kers niet, omdat niet met al hun wensen is rekening gehouden.

Beter zou het zijn niet zo vast te houden aan het idee, dat een monument van de gemeenschap is en daarom een publieke functie dient te hebben, ook al gaat dat ten koste van de authenticiteit. Zou in dit geval niet beter overwogen kunnen worden het complex, dat uniek is gelegen, met een woonbestemming en restauratieplicht bij inschrijving te verkopen aan de hoogste bieder, en met de opbrengst daarvan in de nieuwbouwwijk een nieuwe accommodatie te bouwen voor de geïnteresseerde verenigingen, die aan alle eisen voldoet.

Breder verband

En deze problematiek speelt niet alleen bij het behoud en de bestemming van de Ridderhofstad Den Engh. Dezelfde problematiek speelt zich af bij de bestemming van de Kasteelboerderij Nyevelt in De Meern (gemeente Utrecht). Deze historische boerderij behoorde bij het 13de eeuwse Kasteel Nyevelt, gelegen in de Vinexwijk Veldhuizen. Het kasteelterrein zal worden heringericht als wijkparkje en de boerderij wordt omgebouwd tot grand café annex brasserie, gedreven door verstandelijk gehandicapten van de Stichting Abrona. Men mikt op een breed publiek van gezinnen tot zakenmensen. Daarbij wordt het voormalige woongedeelte verbouwd tot gezamenlijke huiskamer, waarboven vier verstandelijk gehandicapten gaan wonen. Daarnaast wordt voor de gehandicapten bovendien een complex van twaalf appartementen gebouwd. De deel wordt restaurant.

Ook door deze bestemming verdwijnt de authenticiteit van de boerderij. Ook hier zou een woonbestemming met restauratieplicht

beter op zijn plaats zijn, juist ook om binnen de al dan niet fraaie nieuwbouw een ander accent te leggen!

Exploitatie

Tenslotte het gevaar met betrekking tot de toekomstige exploitatie van Kasteel De Haar. Het nieuwe regime dat daar thans de scepter zwaait (Stichting Kasteel De Haar en de Vereniging Natuurmonumenten) streeft naar een zo hoog mogelijk bezoekersaantal. Maar hoe hoog kan dat bezoekersaantal zijn, zonder het bijzondere karakter van het kasteelcomplex aan te tasten? Met de op stapel staande grote restauratie van het kasteel (kosten meer dan 50 miljoen gulden) wil men de bezoekerscapaciteit (thans ongeveer 60.000 bezoekers per jaar) opvoeren naar ruim 200.000 bezoekers per jaar. Dat betekent, dat aan vele (brandveiligheids)eisen moet worden voldaan: grotere entree, betere vluchtwegen, vluchtrapppen aan de buitenzijde en andere voorzieningen, die een vlotte doorstroming en een meer commercieel gebruik mogelijk moeten maken. Allemaal voorzieningen, die de authenticiteit ernstig zullen aantasten.

Hoever gaan we hiermee? Wat is toelaatbaar? Wat is het standpunt van Heemschut? Want reageren wij niet, dan zal veel authenticiteit verloren gaan, niet alleen in Leidsche Rijn, maar ook elders in het land.

Heemschut waakt. Maar Heemschut zal dan ook iets van zich moeten laten horen en de discussie (en de actie) niet uit de weg moeten gaan.

Wilt u reageren op bovenstaand artikel of om andere redenen uw mening geven, dan kunt u contact opnemen met de redactie. Het adres vindt u op de voorpagina.

J.F.K. Kits Nieuwenkamp (Vleuten) is lid van de Provinciale Commissie Utrecht.